

ТЕМА 6
ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ
ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ВСТАНОВЛЕНИЙ
ПОРЯДОК УПРАВЛІННЯ

ПЛАН:

- 1. Порядок реагування на адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління**
- 2. Алгоритм дій при виявленні адміністративних правопорушень у сфері дозвільної системи**

1. Порядок реагування на адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління

Стаття 185 КУпАП. Злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця

Злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі поліцейського при виконанні ним службових обов'язків, а також вчинення таких же дій щодо члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку -

тягне за собою накладення штрафу від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Стаття/ частина	Об'єктивна сторона (протиправне діяння)	Санкції (види стягнень)	Орган, що уповноважений розглядати справу (ст.ст.118-222 КУпАП)	Строки розгляду справи (ст.277 КУпАП)	Відповід альність неповно- літніх (ст.13 КУпАП)	Відповід альність військово службовц ів (ст.15 КУпАП)
Одна частина	Злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі поліцейського при виконанні ним службових обов'язків, а також вчинення таких же дій щодо члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку	Штраф від 8 до 15 н.м.д.г. або громадські роботи на строк від 40 до 60 годин, або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням 20% заробітку, або адміністративний арешт на строк до 15 діб	Районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді)	Протягом доби	На загальних підставах	За дисциплінарним статутом

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері забезпечення громадського порядку та суспільної безпеки, також у сфері державного управління.

Відповідальність за злісну законному розпорядженню або вимозі поліцейського є **проявом правового захисту поліції з боку держави**, яка надала поліції особливі повноваження для забезпечення громадського порядку та громадської безпеки.

Об'єктивна сторона правопорушення складається з *двох частин*:

- полягає у злісній непокорі законному розпорядженню або вимозі поліцейського при виконанні ним службових обов'язків;
- а також вчинення таких самих дій щодо члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку.

Для кваліфікації правопорушення важливо встановити спосіб вчинення правопорушення (злісної непокори).

Злісна непокора законному розпорядженню або вимозі поліцейського проявляється в тому, що особа вперто не бажає виконувати розпорядження або дотримуватись вимоги поліцейського, які пред'являються особі на підставі повноважень, визначених законодавством України, Законом України "Про Національну поліцію" зокрема.

При цьому, вперте небажання правопорушника може знаходити прояв у нецензурній лайці в бік правоохоронця, цинічних висловах та жестах, спробі уникнути місця події, хватанні поліцейського за формений одяг, грубій відмові пройти (проїхати) до підрозділу поліції для складання протоколу тощо.

Під виконанням обов'язків по охороні громадського порядку слід розуміти: несення служби, підтримання порядку під час демонстрацій, мітингів, інших масових заходів, при ліквідації наслідків аварії, стихійного лиха, дії по припиненню або запобіганню порушень громадського порядку, затриманню порушника тощо.

Вимоги поліцейських є законними тільки у тому випадку, якщо вони обґрунтовуються законодавчою правовою нормою. Відповідно до ст.23 Закону України "Про Національну поліцію", поліція припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення; здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події; припиняє насильство в сім'ї; здійснює контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, режиму радіаційної безпеки.

На підставі визначених Законом повноважень **поліцейський має право вимагати** в особи як припинення протиправних дій, так і пред'явлення особою документів, що посвідчують особу, та/або документів, що підтверджують відповідне право особи; пересування особи; зупинки транспортних засобів, залишення місця і обмеження доступу на визначену територію, дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб.

Повноваження **членів громадських формувань** з охорони громадського порядку і державного кордону визначено у Законі України "Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону" від 22.06.2000 р.

Для інформації! Відповідно до закону, громадяни України відповідно до Конституції України мають право створювати в установленому цим Законом порядку громадські об'єднання для участі в охороні громадського порядку і державного кордону, сприяння органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам, Державній прикордонній службі України та органам виконавчої влади, а також посадовим особам у запобіганні та припиненні адміністративних правопорушень і злочинів, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, а також у рятуванні людей і майна під час стихійного лиха та інших надзвичайних обставин.

Види громадських формувань з охорони громадського порядку (ГФ з ОГП: зведені загони громадських формувань, спеціалізовані загони (групи) сприяння поліції та Державній прикордонній службі України, асоціації громадських формувань тощо.

У сфері охорони громадського порядку ГФзОГП надають допомогу органам Національної поліції щодо:

- забезпечення громадського порядку і громадської безпеки, запобіганні адміністративним проступкам і злочинам;
- інформування органів та підрозділів Національної поліції про вчинені або ті, що готуються, злочини, місця концентрації злочинних угруповань;
- виявлення та розкриття органами Національної поліції злочинів, розшуку осіб, які їх вчинили, захисті інтересів держави, підприємств, установ, організацій, громадян від злочинних посягань, шляхом сприяння;
- участі в забезпеченні безпеки дорожнього руху та боротьбі з дитячою бездоглядністю і правопорушеннями неповнолітніх;

Для виконання завдань, визначених у цьому Законі, ГФзОГП та їх члени мають право:

1) брати участь у забезпеченні охорони громадського порядку і державного кордону разом з поліцейськими, військовослужбовцями Державної прикордонної служби України, а в сільській місцевості - самостійно шляхом виконання конкретних доручень керівника відповідного органу Національної поліції чи підрозділу Державної прикордонної служби України;

2) вживати спільно з поліцейськими заходів до припинення адміністративних правопорушень і злочинів.

3) під контролем органів Національної поліції приймати участь в:

- спільному з поліцейськими, прикордонниками патрулювання і виставлення постів на вулицях, майданах, залізничних вокзалах, в аеропортах, морських і річкових портах, у місцях компактного проживання громадян, розташування підприємств, установ, організацій, навчальних закладів, а також у місцях можливої появи порушників кордону в межах району, що контролюється Державною прикордонною службою України, прикордонної смуги; участі в забезпеченні охорони громадського порядку під час проведення масових заходів, погоджених у випадках, передбачених законом, з виконавчими органами місцевого самоврядування;

- проведенні разом з прикордонниками огляду на маршрутах можливого руху порушників державного кордону, місць їх укриття, транспортних засобів, суміжної з державним кордоном місцевості з метою встановлення причин та умов перебування невідомих осіб;

- заходах правоохоронних органів, спрямованих на боротьбу з окремими видами правопорушень.

Права військовослужбовців у сфері підтримання громадського порядку визначено у Законі України "Про Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України" від 24.03.1999 р. № 550-XIV.

Склад правопорушення є формальним, тобто воно вважається закінченим з моменту виникнення злісної непокори законним розпорядженням або вимогам визначених у диспозиції статті осіб.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, яка досягла 16 років.

Важливо! При кваліфікації правопорушення за статтею 185 КУпАП слід також мати на увазі, що адміністративна відповідальність за названою статтею настає при відсутності застосування фізичної сили з боку винної особи. У разі заподіяння тілесних

ушкоджень будь-якої степені тяжкості, умисного нанесення ударів, побоїв, дії правопорушника кваліфікуються як кримінальні правопорушення.

Погроза застосування насильства під час вчинення опору, що полягає у висловлюваннях або діях про наміри винної особи застосувати насильство до поліцейського, у зв'язку з виконанням ним інших службових обов'язків також передбачає відповідальність за нормами Кримінального кодексу.

ВАЖЛИВО!!! Необхідно звернути увагу, що ст. 262 КУпАП передбачає можливість застосування, поліцейським, при вчиненні особою злісної непокори (ст. 185 КУпАП) адміністративного затримання, як заходу забезпечення провадження у справах про адміністративне правопорушення. Будь ласка, не забувайте у такому випадку складати протокол про адміністративне затримання особи.

Тому слід чітко відмежовувати поняття активної поведінки при опорі від такої ж поведінки при злісній непокорі !!!

КУпАП	КК України
Стаття 185. Злісна непокора законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця Злісна непокора законному розпорядженню або вимозі поліцейського при виконанні ним службових обов'язків, а також вчинення таких же дій щодо члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку.	Стаття 342. Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб 1. Опір представникові влади, крім державного виконавця, під час виконання ним службових обов'язків 2. Опір працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю під час виконання ним службових обов'язків, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві під час виконання цими особами покладених на них обов'язків щодо охорони громадського порядку або уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб - 3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, поєднані з примушенням цих осіб шляхом насильства або погрози застосування такого насильства до виконання явно незаконних дій.

При опорі, така протидія обов'язково поєднується із вчиненням дій, які безпосередньо спрямовані на фізичний контакт з особою, що виконує покладені на неї обов'язки, на застосування до неї фізичної сили, але не на вчинення насильства. Злісну непокору утворюють дії, які не пов'язані саме з фізичним впливом на потерпілого. Як зазначається у постанові Пленуму Верховного Суду "Про застосування судами

законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів" від 26.06.1992 № 8, злісною непокорою слід вважати:

– відмову від виконання наполегливих, неодноразово повторених законних вимог чи розпоряджень поліцейського при виконанні ним службових обов'язків, члена громадського формування з охорони громадського порядку чи військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку

– або відмова, виражена у зухвалій формі, що свідчить про явну зневагу до осіб, які охороняють громадський порядок .

Практика притягнення осіб до адміністративної відповідальності за статтею 185 КУпАП свідчить про достатню кількість неоліків, допущених поліцейськими при складанні протоколів про адміністративні правопорушення, на які належним чином реагують суди.

У разі вчинення особою дій, які відповідно до статті 185 КУпАП кваліфікуються як злісна непокора законному розпорядженню або вимозі поліцейського, в обов'язковому випадку складається протокол про адміністративне правопорушення, який з іншими матеріалами справи про адміністративне правопорушення розглядається судом.

Відсутність в протоколі про адміністративне правопорушення вказівки на нормативний документ, який дозволяє поліцейському давати законні розпорядження (акт, юридично рівнозначний наказу, що виражений у категоричній формі) та висувати законодавчо обґрунтовані вимоги, є підставою для закриття провадження по справі, у зв'язку з відсутністю складу адміністративного правопорушення за ст. 185 КУпАП.

Важливим для кваліфікації правопорушення за ст. 185 КУпАП, є вимоги та розпорядження правопорушнику, які поліцейський пред'являє в процесі виконання ним службових обов'язків по охороні громадського порядку. Про це мають свідчити установлені форма одягу, нагрудний знак, а також пред'явлене відповідне посвідчення.

Другий же склад правопорушення, це "вчинення таких же дій щодо члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку". І саме до цих осіб відноситься "у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку", оскільки забезпечення виконання вимог цих осіб пов'язується тільки якщо вони виконують певну делеговану функцію – охорону громадського порядку.

Під виконанням обов'язків по охороні громадського порядку Верховний Суд України розуміє: несення служби, підтримання порядку під час демонстрацій, мітингів, інших масових заходів, при ліквідації наслідків аварії, стихійного лиха, дії по припиненню або запобіганню порушень громадського порядку, затриманню порушника тощо.

Слід відмітити також, що злісна непокора зазвичай є наслідком вчинення особою іншого правопорушення або застосування поліцейських заходів. У першому випадку, протидія поліцейському є реакцією на вимогу припинити протиправні дії, у другому – протидія на застосування превентивних поліцейських заходів (під час перевірки документів особи; поверхневої перевірки і огляду; зупинення транспортного засобу; обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю; вимоги залишити місце і обмеження доступу до визначеної території; поліцейського піклування). В той же час, активна протидія вимогам поліцейського створює підстави для застосування ним заходів примусу.

ВАЖЛИВО!!! Необхідно звернути увагу, що відмова особи припинити свою протиправну поведінку (припинити правопорушення), незважаючи на закону вимогу поліцейського про її припинення, не утворює склад адміністративного правопорушення за ст. 185 КУпАП, а є лише обставиною, що обтяжує відповідальність за те правопорушення, яке особа відмовляється припинити (п. 1 ч. 1 ст. 34 КУпАП).

Тобто, якщо наприклад, особа вчиняє правопорушення за ст. 178 КУпАП та відмовляється його припинити, незважаючи на вимогу поліцейського, то зазначене потрібно кваліфікувати виключно за ст. 178 КУпАП + обставина, що обтяжує відповідальність (ст. 34 КУпАП).

Поліцейському, що документує адміністративне правопорушення за статтею 185 КУпАП, слід враховувати, що:

- поліцейський захід має застосовуватись виключно для виконання повноважень поліції;
- бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним;
- ґрунтуватись виключно на положеннях Закону України "Про Національну поліцію" (див. Розділ V "Поліцейські заходи");
- про застосування будь-якого спеціального заходу доповідається керівнику поліцейського підрозділу письмовим рапортом.

Стаття 185-7 КУпАП. Публічні заклики до невиконання вимог поліцейського чи посадової особи Військової служби правопорядку у Збройних Силах України

Публічні заклики в будь-якій формі до невиконання розпоряджень або вимог поліцейського чи посадової особи Військової служби правопорядку у Збройних Силах України у зв'язку з виконанням ним обов'язків по охороні громадського порядку або поширення завідомо неправдивих відомостей з метою провокації непокори законній вимозі поліцейського, якщо ці дії призвели до порушення громадського порядку, - тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку.

Стаття/ частина	Об'єктивна сторона (протиправне діяння)	Санкції (види стягнень)	Орган, що уповноважений розглядати справу (ст.ст.118-222 КУпАП)	Строки розгляду справи (ст.277 КУпАП)	Відповід альність неповно- літніх (ст.13 КУпАП)	Відповід альність військово службовц ів (ст.15 КУпАП)
Одна частина	Публічні заклики в будь-якій формі до невиконання розпоряджень або вимог поліцейського чи посадової особи Військової служби правопорядку у Збройних Силах України у зв'язку з виконанням ним обов'язків по охороні громадського порядку або поширення завідомо неправдивих відомостей з метою провокації непокори законній вимозі поліцейського, якщо ці дії призвели до порушення	Штраф від 10 до 20 н.м.д.г. або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням 20 % заробітку	Районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді) (ст. 221 КУпАП)	Протягом доби	На загальних підставах	За дисциплінарним статутом

	громадського порядку					
--	----------------------	--	--	--	--	--

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері державного управління та громадської безпеки.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого статтею, полягає у вчиненні таких діянь:

а) публічних закликів у будь-якій формі до невиконання розпоряджень або вимог поліцейського чи посадової особи Військової служби правопорядку у Збройних силах України у зв'язку з виконанням ним обов'язків з охорони громадського порядку, якщо ці дії призвели до порушення громадського порядку;

б) поширенні завідомо неправдивих відомостей з метою провокації непокори законній вимозі поліцейського, якщо ці дії призвели до порушення громадського порядку.

При кваліфікації правопорушення слід розуміти, що *під публічними закликами* законодавець розуміє заклик до невиконання розпоряджень або вимог поліцейського чи посадової особи Військової служби правопорядку у Збройних силах України.

Публічні заклики до невиконання розпоряджень або вимог поліцейського чи посадової особи Військової служби правопорядку у Збройних силах України необхідно розуміти як усні, письмові (зокрема такі, що містяться у лозунгах, листівках, іншій поліграфічній продукції) або поширювані за допомогою засобів масової інформації прохання, вимоги, побажання, настанови чинити опір та не виконувати законні розпорядження або вимоги означених осіб у зв'язку з виконанням ним обов'язків з охорони громадського порядку.

Поширення завідомо неправдивих відомостей з метою провокації непокори законній вимозі поліцейського необхідно розуміти як розповсюдження в усній або письмовій формі, у тому числі у засобах масової інформації, даних, що не відповідають реальності та мають на меті непідкорення громадян законним вимогам поліцейських.

Невід'ємною ознакою складу даних правопорушень *причинний зв'язок* між зазначеними діями та їх наслідком, яким є порушення громадського порядку.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років.

Стаття 187 КУпАП. Порушення правил адміністративного нагляду

Порушення правил адміністративного нагляду особами, щодо яких встановлено такий нагляд, а саме:

1) неявка за викликом органу Національної поліції у вказаний термін і ненадання усних або письмових пояснень з питань, пов'язаних з виконанням правил адміністративного нагляду;

2) неповідомлення працівників Національної поліції, які здійснюють адміністративний нагляд, про зміну місця роботи чи проживання або про виїзд за межі району (міста) у службових справах;

3) порушення заборони виходу з будинку (квартири) у визначений час, який не може перевищувати восьми годин на добу;

4) порушення заборони перебування у визначених місцях району (міста);

5) *нереєстрація в органі Національної поліції -*

тягнуть за собою накладення штрафу від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, якщо вони вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти відсотків заробітку, а в разі, якщо за обставинами справи з урахуванням особи порушника застосування цих заходів буде визнано недостатнім, - адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері встановлення та здійснення адміністративного нагляду за окремими категоріями раніше судимих осіб.

Адміністративний нагляд - це система тимчасових примусових профілактичних заходів спостереження і контролю за поведінкою окремих осіб, звільнених з місць позбавлення волі, що здійснюються органами Національної поліції. Адміністративний нагляд встановлюється з метою запобігання вчиненню злочинів окремими особами, звільненими з місць позбавлення волі, і здійснення виховного впливу на них.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого статтею, що розглядається, полягає у порушенні зазначених у диспозиції статті правил адміністративного нагляду.

Стаття 9 Закону України "Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі" від 01 грудня 1994 р. визначає, що особи, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, зобов'язані вести законослухняний спосіб життя, не порушувати публічного порядку і дотримуватися таких правил:

а) прибути у визначений установою виконання покарань термін до обраного ними місця проживання і зареєструватися в органі Національної поліції;

б) з'являтися за викликом поліції у зазначений термін і давати усні та письмові пояснення з питань, пов'язаних з виконанням правил адміністративного нагляду;

в) повідомляти поліцейських, які здійснюють адміністративний нагляд, про зміну місця роботи чи проживання, а також про виїзд за межі району (міста) у службових справах;

г) у разі виїзду в особистих справах з дозволу поліції в інший населений пункт та перебуванні там більше доби, зареєструватися в місцевому органі Національної поліції.

Адміністративний нагляд встановлюється щодо повнолітніх осіб:

– засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо під час відбування покарання їх поведінка свідчила, що вони вперто не бажають стати на шлях виправлення і залишаються небезпечними для суспільства;

– засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо вони після відбування покарання або умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, незважаючи на попередження органів Національної поліції, систематично порушують громадський порядок і права інших громадян, вчиняють інші правопорушення;

– засуджених до позбавлення волі за один із злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

До осіб, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, за постановою суду можуть бути застосовані частково або у повному обсязі такі **обмеження дій**:

а) заборона виходу з будинку (квартири) у визначений час, який не може перевищувати восьми годин на добу;

б) заборона перебування у визначених місцях району (міста);

в) заборона виїзду чи обмеження часу виїзду в особистих справах за межі району (міста);

г) реєстрація в поліції від одного до чотирьох разів на місяць.

Під час здійснення адміністративного нагляду суд, за поданням начальника органу Національної поліції з урахуванням особи піднаглядного, його способу життя і поведінки може, змінювати (зменшувати або збільшувати) обсяг цих обмежень.

Порядок організації здійснення адміністративного нагляду за окремими особами, звільненими з місць позбавлення волі, регламентується Інструкцією про порядок організації здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, затвердженою спільним наказом МВС України та Державного департаменту України з питань виконання покарань від 04 листопада 2003 р. № 1303/203.

Суб'єктом цього правопорушення є особа, яка знаходиться під адміністративним наглядом (спеціальний суб'єкт).

Суб'єктивна сторона проступку характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Протоколи про адміністративні правопорушення складаються посадовими особами Національної поліції і розглядаються в 15-денний термін з дня одержання справи про адміністративне правопорушення судом (суддею).

2. Алгоритм дій при виявленні адміністративних правопорушень у сфері дозвільної системи

Стаття 190 КУпАП. Порушення громадянами порядку придбання, зберігання, передачі іншим особам або продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї

Придбання, зберігання, передача іншим особам або продаж громадянами вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду без відповідного документа дозвільного характеру, виданого уповноваженим державним органом, -

тягнуть за собою накладення штрафу від семи до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зброї або без такої.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, -

тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зброї.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері державного контролю за придбанням, зберіганням, передачею іншим особам або продажем вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї.

Об'єктивна сторона виражається у придбанні, зберіганні, передачі іншим особам або продажі вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду без дозволу органів Національної поліції (формальний склад). Тобто – це протиправність дій винних осіб: акт незаконного придбання, зберігання, передачі іншим особам або продажу вогнепальної, холодної або пневматичної зброї.

При порушенні даної статті до адміністративної відповідальності можна притягувати як особу, яка продає (передає) зброю, так і особу, яка її купує (приймає).

ВАЖЛИВО!!! Необхідно звернути увагу, що диспозиція ст. 190 КУпАП передбачає відповідальність зокрема за зберігання зброї без документу дозвільного характеру. У випадку зберігання зброї з дозволом, термін дії якого закінчився, зазначені дії потрібно кваліфікувати за ст. 192 КУпАП.

Відповідно до положень Спеціального порядку набуття права власності громадянами на окремі види майна (Додаток 2 до Постанови Верховної ради "Про право власності на окремі види майна" від 17.06.1992 № 2471) громадяни набувають права власності на такі види майна, придбаного ними з відповідного дозволу, що надається:

- на вогнепальну гладкоствольну мисливську зброю - органами внутрішніх справ за місцем проживання особам, які досягли 21-річного віку;
- на вогнепальну мисливську нарізну зброю (мисливські карабіни, гвинтівки, комбіновану зброю з нарізними стволами) - органами внутрішніх справ за місцем проживання особам, які досягли 25-річного віку;
- на холодну зброю та пневматичну зброю калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду - органами внутрішніх справ за місцем проживання особам, які досягли 18-річного віку;
- на газові пістолети, револьвери і патрони до них, заряджені речовинами сльозоточивою та дратівної дії, - органами внутрішніх справ за місцем проживання особам, які досягли 18-річного віку.

Кількість зброї, яку може мати громадянин України, не обмежена, однак власник зброї повинен забезпечити її безумовну схоронність.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктом правопорушення може бути особа, якій виповнилося 16 років.

Суб'єктом порушень встановленого порядку щодо обігу й використання зброї можуть бути дві категорії осіб:

- громадяни, які не мають дозволу органів Національної поліції ("неправильне" володіння) на право придбання і зберігання зброї, а також передачі самовільно або продажу іншим особам рушниці;

- громадяни, які мають дозволи органів Національної поліції на право придбання або зберігання зброї, але які передали або продали іншим особам належну їм на законних підставах зброю без дозволу органів Національної поліції.

У першому випадку громадяни можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності за кожне з перерахованих порушень, а в другому - винні особи відповідають тільки за незаконний продаж або передачу зброї.

Протоколи за ст. 190 КУпАП "Порушення громадянами порядку придбання, зберігання, передачі іншим особам або продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї" складають посадові особи органів Національної поліції, а розглядають справи – суди (судді).

Стаття 191 КУпАП. Порушення громадянами правил зберігання, носіння або перевезення нагородної, вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів

Порушення правил зберігання, носіння або перевезення нагородної, вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і бойових припасів громадянами, які мають відповідний документ дозвільного характеру, виданий уповноваженим державним органом на зберігання зазначеної зброї, -

тягне за собою накладення штрафу від семи до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з оплатним вилученням зброї і бойових припасів або без такого.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, -

тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зброї і бойових припасів.

Об'єктом даного адміністративного проступку є суспільні відносини у сфері обігу і використання зброї.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні правил зберігання, носіння або перевезення вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і бойових припасів.

Об'єктивна сторона може знаходити свій прояв у наступних діях:

- зберігання зброї в домашніх умовах без чохла в зібраному вигляді і зарядженому стані (аналогічно перевезення зброї в такому стані в транспорті);

- зберігання зброї в незачинених або зі слабкими запорами шафах і ящиках, що не виключають доступ до зброї сторонніх осіб;

- спільне зберігання зброї і бойових припасів;

- розвішування зброї і патронташів з бойовими припасами на стінах у житлових кімнатах і інших приміщеннях;

- зберігання зброї на дачах, у гаражах, сараях, у багажниках автомобілів і ін.;

- зберігання зброї в гуртожитках (крім сімейного), у вахтових, тимчасових приміщеннях і ін.;
- передача на зберігання зброї родичам, знайомим і іншим особам (крім випадків, передбачених законом);
- носіння або перевезення зброї громадянами без наявного дозволу на це органів Національної поліції.

ВАЖЛИВО!!! Необхідно звернути увагу, що п. 12.12 Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, затверджена наказом МВС України № 622 від 21.08.1998, передбачає зброя, бойові припаси до неї, основні частини зброї, пристрої та патрони до них, що належать громадянам, мають зберігатися в металевих ящиках, сейфах, спеціально виготовлених для зберігання зброї, за місцем їх постійного проживання або в місцях тимчасового перебування власників (дачних будинках тощо), про що повідомляються органи поліції. При цьому зброя, пристрої мають бути в розрядженому стані.

Будь-яких додаткових вимог для громадян, щодо облаштування сейфів для зберігання зброї: товщина стінок, наявність додаткових замків, посиленні петлі, закріплення до підлоги, стіни тощо НЕ передбачено.

Суб'єктами даних правопорушень є власники вогнепальної, холодної і пневматичної зброї і бойових припасів; особи, які мають нагородну вогнепальну зброю, а також спортсмени стрілецьких видів спорту, яким дозволене зберігання мисливських спортивних стендових рушниць за місцем проживання без права полювання (тобто, громадяни, які мають дозвіл на зберігання зброї).

Суб'єктивна сторона правопорушення визначається ставленням до наслідків і характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Протоколи про адміністративне правопорушення за ст. 191 КУпАП "Порушення громадянами правил зберігання, носіння або перевезення нагородної, вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів" мають право складати посадові особи органів Національної поліції, а розглядають справи і приймають рішення щодо притягнення осіб до відповідальності – суди (судді).

Стаття 192 КУпАП. Порушення громадянами строків реєстрації (перереєстрації) нагородної, вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і правил взяття її на облік

Порушення громадянами встановлених строків реєстрації (перереєстрації) нагородної, вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду або правил взяття їх на облік в уповноваженому органі Міністерства внутрішніх справ України у разі зміни місця проживання -

тягне за собою попередження або накладення штрафу від п'яти до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єктом даного проступку є суспільні відносини у сфері обігу і використання зброї.

Об'єктивна сторона виражається в порушенні громадянами встановлених строків реєстрації (перереєстрації) вогнепальної гладкоствольної мисливської або холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду або правил взяття їх на облік в органах Національної поліції у випадку зміни місця проживання (формальний склад).

Відповідно до встановленого порядку, зброя обов'язково підлягає реєстрації в органах Національної поліції **не пізніше десяти днів після її придбання**, а перереєстрація зброї здійснюється в органах Національної поліції **один раз на три роки**. Органи Національної поліції здійснюють контроль за реєстрацією (перереєстрацією) зброї, дотриманням правил постановки її на облік при зміні місця проживання власника зброї.

У разі зміни місця проживання власник зброї, пристрою у десятиденний строк повинен звернутися із заявою в довільній формі про постановку на облік в органі поліції за новим місцем проживання.

Суб'єктами даних проступків є громадяни, у яких на законних підставах є в особистому володінні і користуванні вогнепальна, холодна або пневматична зброя, фізичні осудні особи.

Суб'єктивна сторона проступку визначається ставленням до наслідків і характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Складають протоколи за ст. 192 КУпАП "Порушення громадянами строків реєстрації (перереєстрації) нагородної, вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і правил взяття її на облік" та розглядають справи про це правопорушення – посадові особи органів Національної поліції (ст.ст. 222, 255 КУпАП).

Стаття 193 КУпАП. Ухилення від реалізації вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів

Ухилення від реалізації вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і бойових припасів громадянами, у яких уповноваженим державним органом анульовано документ дозвільного характеру на їх зберігання і носіння, -

тягне за собою накладення штрафу від п'яти до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з оплатним вилученням зброї і бойових припасів.

Об'єктом даного адміністративного проступку є суспільні відносини у сфері обігу й використання зброї.

Об'єктивна сторона даного виду правопорушення виражається в бездіяльності, тобто у невиконанні, ухиленні власника вогнепальної зброї від її реалізації згідно з розпорядженням працівників органів Національної поліції про її реалізацію у встановлений термін.

Ухилення від реалізації вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів до неї характеризується обов'язковою кваліфікуючою ознакою - анулюванням органами Національної поліції дозволів на право зберігання і носіння даних видів зброї.

Згідно із законодавством України органам поліції надано право анулювати дозволи на придбання, зберігання і носіння зброї, основних частин зброї, пристроїв та боєприпасів, видані громадянам, які зловживають спиртними напоями, вживають наркотичні засоби без призначення лікаря, інші одурманюючі засоби, хворіють на психічні захворювання, та в інших випадках, передбачених законодавством.

У разі анулювання органом поліції дозволу на зберігання та носіння вогнепальної зброї (разом із основними частинами зброї - за наявності), пневматичної та холодної, охолощеної зброї, пристроїв вони в 15-денний строк передаються власниками на

комісійний продаж або можуть бути переоформлені на особу, що має дозвіл на їх придбання.

Після анулювання дозволу на зберігання і носіння зброї та пристрою власник зобов'язаний здати зброю (за наявності основні частини зброї) чи пристрій, патрони і бойові припаси до них до органу поліції та прийняти рішення щодо подальшого її переоформлення чи реалізації.

У разі незгоди власника з рішенням органу поліції про анулювання зазначеного дозволу матеріали передаються до суду для вирішення питання щодо примусового вилучення зброї, основних частин зброї, пристроїв, патронів і бойових припасів до них.

Особливістю провадження у справах цієї категорії є необхідність примусового вилучення зброї відповідно до вимог ст. 265 КУпАП. При цьому складається протокол вилучення, у якому обов'язково вказується марка або модель, калібр, серія і номер зброї, що вилучається, кількість і вид бойових припасів.

Суб'єктами правопорушення є особи, у яких до видання акту анулювання дозволу зброя перебувала на законних підставах. Крім того, до даної категорії осіб можна віднести власників зброї, що стали ними за правом успадкування, але при цьому не є членами мисливських колективів і не мають дозволу на право її зберігання з відміткою "без права полювання".

Суб'єктивна сторона характеризується наявністю вини у формі умислу.

Протокол за ст. 193 КУпАП "Ухилення від реалізації вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів" складають посадові особи органів Національної поліції, а розглядають справи і приймають рішення щодо притягнення осіб до адміністративної відповідальності – суди (судді).

Стаття 194 КУпАП. Порушення працівниками торговельних підприємств (організацій) порядку продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів

Продаж працівниками торговельних підприємств (організацій) вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і бойових припасів підприємствам, установам, організаціям та громадянам, що не мають на це відповідного документа дозвільного характеру, виданого уповноваженим державним органом, -

тягне за собою накладення штрафу від п'ятнадцяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за порушення, передбачене частиною першою цієї статті, -

тягнуть за собою накладення штрафу від двадцяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єкт проступку становлять суспільні відносини у сфері обігу й використання зброї.

Об'єктивна сторона правопорушення зазначена в диспозиції цієї статті: продаж працівниками торговельних підприємств (організацій) вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметрів і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і бойових припасів підприємствам, установам, організаціям, що не мають на це відповідного дозволу органів Національної поліції.

Продаж зброї провадиться у визначеному законом порядку. Суть його полягає у тому, що для її придбання громадяни повинні одержати відповідний дозвіл органів Національної поліції. Працівники торговельних підприємств зобов'язані точно дотримуватися встановленого порядку продажу зброї і бойових припасів.

Суб'єктами правопорушень є фізичні особи - відповідальні працівники підприємств, установ, організацій (спеціальний суб'єкт), особи, яких вже було піддано адміністративному стягненню за аналогічне правопорушення (особливий суб'єкт).

Суб'єктивна сторона проступку характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Протокол за ст. 194 КУпАП складається посадовими особами органів Національної поліції (ст. 255 КУпАП), до повноважень яких належить і розгляд та винесення постанови про застосування заходів адміністративної відповідальності (ст. 222 КУпАП).

Стаття 195 КУпАП. Порушення працівниками підприємств, установ, організацій правил зберігання або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів

Порушення правил зберігання або перевезення вогнепальної чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і бойових припасів працівниками підприємств, установ, організацій, відповідальними за їх охорону, а так само використання ними зазначеної зброї і бойових припасів не за призначенням -

тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, -

тягнуть за собою накладення штрафу від п'ятнадцяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єктом проступку є суспільні відносини у сфері обігу й використання зброї.

Об'єктивна сторона згаданих видів правопорушень включає як дію (наприклад, використання зброї не за призначенням), так і бездіяльність (невиконання правил зберігання і перевезення зброї).

До порушень правил зберігання, перевезення зброї і боєприпасів належать також такі правопорушення щодо відомчої зброї.

Суб'єктами цих правопорушень є тільки особи, на яких в офіційному порядку керівництвом організацій, установ, підприємств покладено функції щодо зберігання, перевезення і використання вогнепальної, холодної або пневматичної зброї і бойових припасів (спеціальний суб'єкт) та особи, яких вже було піддано адміністративному стягненню за аналогічне правопорушення (особливий суб'єкт).

Суб'єктивна сторона виражається як у формі прямого умислу, так і у формі необережності.

Складають протокол про правопорушення та розглядають адміністративну справу за цим деліктом посадові особи органів Національної поліції (ст.ст. 222, 255 КУпАП).

Стаття 195-2 КУпАП. Порушення порядку придбання, зберігання, реєстрації або обліку газових пістолетів і револьверів та патронів до них

Порушення порядку придбання, зберігання, реєстрації або обліку газових пістолетів і револьверів та патронів до них -

тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією газових пістолетів і револьверів та патронів до них або без такої, а на посадових осіб - від двох до п'яти

неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією газових пістолетів і револьверів та патронів до них або без такої.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за порушення, передбачене частиною першою цієї статті, -

тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від двох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією газових пістолетів і револьверів та патронів до них, а на посадових осіб - від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією газових пістолетів і револьверів та патронів до них.

Об'єктом проступку є суспільні відносини у сфері обігу газових пістолетів і револьверів та патронів до них.

Об'єктивна сторона зазначеного правопорушення охоплює порушення встановленого порядку придбання, зберігання, реєстрації або обліку газових пістолетів і револьверів та патронів до них.

Відповідне Положення про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування, спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, затверджене Постановою КМУ від 07.09.1993 № 706.

До спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, дозволених до виготовлення, реалізації (продажу), придбання, реєстрації, обліку, зберігання (носіння) і застосування, належать:

- *упаковки з аерозолями сльозоточивої та дратівної дії (газові балончики);*
- *газові пістолети і револьвери та патрони до них калібру 6, 8 і 9 міліметрів, заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії.*

Для зарядження вказаних спеціальних засобів самооборони допускаються рецептури на основі речовин сльозоточивої та дратівної дії, які пройшли токсично-гігієнічні випробування і допущені до використання Кабінетом Міністрів України.

Упаковки з аерозолями сльозоточивої та дратівної дії (**газові балончики**) реалізуються (**продаються**) громадянам, **які досягли 18-річного віку**, суб'єктам підприємницької діяльності, установам і організаціям без дозволу органів внутрішніх справ у спеціалізованих магазинах, окремих секціях магазинів.

Відповідно до положень Спеціального порядку набуття права власності громадянами на окремі види майна (Додаток 2 до Постанови Верховної ради "Про право власності на окремі види майна" від 17.06.1992 № 2471) громадяни можуть набувають права власності на **газові пістолети, револьвери і патрони до них**, заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії, за дозволами виданими органами внутрішніх справ за місцем проживання особам, **після досягнення ними 18-річного віку**. При чому, кількість газових пістолетів (револьверів), які можуть бути у власності громадян, не обмежується.

Придбані газові пістолети (револьвери) **протягом десяти днів з дня придбання** подаються до органу внутрішніх справ для реєстрації та оформлення дозволу на їх зберігання (носіння):

- громадянами - за місцем проживання;
- суб'єктами підприємницької діяльності, установами і організаціями - за місцем їх реєстрації (юридичною адресою).

Дозвіл на зберігання і носіння газових пістолетів (револьверів) видається органом внутрішніх справ **терміном на три роки**. При чому, дозвіл на зберігання (носіння) газових пістолетів (револьверів) може бути виданий кожному членові сім'ї власника газового пістолету (револьверу), який має на це право. В свою чергу, дозвіл на зберігання (носіння) газового пістолету (револьверу) може бути виданий не більш як трьом працівникам суб'єкта підприємницької діяльності, установи і організації на кожний

газовий пістолет (револьвер). Дозвіл на зберігання і носіння безномерних або саморобних газових пістолетів (револьверів) органами внутрішніх справ не видається.

Патрони до газових пістолетів (револьверів), заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії, продаються громадянам (користувачам) у спеціалізованих магазинах і окремих секціях **у разі пред'явлення дозволу** органу внутрішніх справ на зберігання (носіння) відповідного газового пістолету (револьверу).

Громадяни зобов'язані забезпечити умови зберігання, що виключають втрату та можливість крадіжки спеціальних засобів самооборони. Ці засоби повинні зберігатися у дерев'яних або металевих ящиках за місцем роботи або проживання власника (користувача), до них не повинні мати доступ сторонні особи.

У всіх випадках **носіння газових пістолетів** (револьверів) власник (користувач) **зобов'язаний мати при собі дозвіл** органу внутрішніх справ на право їх зберігання (носіння). У разі відсутності у особи такого дозволу пістолет (револьвер) до розгляду справи вилучається працівниками органів внутрішніх справ у встановленому порядку.

Забороняється передавати газові пістолети (револьвери) та патрони до них іншим особам без дозволу органу внутрішніх справ.

У разі зміни місця проживання власник газового пістолету (револьверу) зобов'язаний звернутися до органу внутрішніх справ з проханням про зняття його з обліку і вказати нове місце проживання. Після прибуття до нового місця проживання власник такого засобу **зобов'язаний у 10-денний термін** подати документи до органу внутрішніх справ для взяття його на облік.

Суб'єктами зазначеного правопорушення можуть виступати як громадяни, які досягли 16-ти років, так й посадові особи (спеціальний суб'єкт).

Суб'єктивна сторона виражається як у формі прямого умислу, так і у формі необережності.

Протокол за ст. 195-2 КУпАП "Порушення порядку придбання, зберігання, реєстрації або обліку газових пістолетів і револьверів та патронів до них" складають посадові особи органів Національної поліції, а розглядають справи і приймають рішення щодо притягнення осіб до адміністративної відповідальності – суди (судді).

Стаття 195-3 КУпАП. Порушення правил застосування спеціальних засобів самооборони

Застосування спеціальних засобів самооборони з порушенням установлених правил

- тягне за собою накладення штрафу від чотирьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією спеціальних засобів самооборони.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за порушення, передбачене частиною першою цієї статті, -

тягнуть за собою накладення штрафу від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією спеціальних засобів самооборони.

Об'єктом проступку є суспільні відносини у сфері застосування спеціальних засобів самооборони.

Об'єктивна сторона зазначеного правопорушення охоплює порушення встановлених правил застосування спеціальних засобів самооборони.

Слід констатувати, що на сьогодні, законодавець певним чином не узгодив велику низку питань обігу та застосування спеціальних засобів самооборони. Так необхідно зазначити, що окремі моменти застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, регламентовано розділом IV

Положення про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування, спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, затверджене Постановою КМУ від 07.09.1993 № 706.

Відповідно до його приписів, **спеціальні засоби самооборони**, заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії, **застосовуються громадянами:**

- для захисту від злочинних посягань на своє життя і здоров'я, житло та майно чи життя і здоров'я, житло та майно інших громадян;
- для захисту від нападу на приміщення організації, установи та суб'єкта підприємницької діяльності, де вони працюють;
- для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення і намагається втекти або вчинити опір, з наступною передачею її працівникам органів внутрішніх справ.

Перед застосуванням спеціальних засобів самооборони громадянин якщо є можливість, зобов'язаний попередити нападника про свій намір їх застосувати. Якщо внаслідок застосування спеціальних засобів самооборони нападникові заподіяно тілесні ушкодження або він помер, громадянин, що застосував такі засоби, зобов'язаний негайно викликати карету швидкої медичної допомоги, вжити заходів до забезпечення охорони місця події та сповістити про це прокурора або орган досудового розслідування.

Забороняється застосовувати спеціальні засоби самооборони у разі **значного скупчення людей**, якщо від цього можуть постраждати сторонні особи.

Категорично забороняється застосовувати спеціальні засоби самооборони до **працівників правоохоронних та природоохоронних органів під час виконання ними своїх службових обов'язків**.

Окремо слід звернути увагу на Наказ МВС від 29.03.2016 № 223 "Про затвердження Інструкції про умови та порядок придбання, зберігання, обліку, використання та застосування пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів поліцейськими, особами, звільненими зі служби в поліції, а також колишніми працівниками міліції".

Зазначений нормативно-правовий акт визначає умови та порядок придбання, зберігання, обліку, використання та застосування пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів поліцейськими, особами, звільненими зі служби в поліції відповідно до п. 1-4, 7, 8 ч. 1 ст. 77 ЗУ "Про Національну поліцію", або колишніми працівниками міліції, звільненими зі служби в органах внутрішніх справ за віком, хворобою або вислугою років (поліцейські, а також особи, звільнені зі служби).

Інструкція встановлює, що правовою основою для використання та застосування пристроїв поліцейськими, а також особами, звільненими зі служби, є ЗУ "Про Національну поліцію". Поліцейські, а також особи, звільнені зі служби, для забезпечення власної безпеки мають право придбавати у власність пристрої. Виключні підстави використання пристроїв поліцейськими, а також особами, звільненими зі служби, визначено ЗУ "Про Національну поліцію, тобто на діючих та колишніх правоохоронців (поліцейських, міліціонерів) розповсюджуються положення ст.ст. 42, 43, 45 ЗУ "Про Національну поліцію".

Так відповідно до п. 10 ч. 3 ст. 45 ЗУ "Про Національну поліцію" пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, застосовуються для:

- а) захисту від нападу, що загрожує життю та здоров'ю людей, у тому числі поліцейського;

- б) відбиття збройного нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також для звільнення їх у разі захоплення;
- в) затримання особи, яка підозрюється у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти;
- г) затримання особи, яка чинить збройний опір або намагається втекти з-під варти;
- г) затримання озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю чи здоров'ю людей, у тому числі поліцейського;
- д) подання сигналу тривоги або виклику допоміжних сил;
- е) знешкодження тварини, яка загрожує життю чи здоров'ю людей, у тому числі поліцейського;
- є) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;
- ж) відбиття групового нападу, що загрожує життю чи здоров'ю людей.

Поліцейський зобов'язаний заздалегідь попередити особу про застосування спеціальних засобів і надати їй достатньо часу для виконання законної вимоги поліцейського, крім випадку, коли зволікання може спричинити посягання на життя і здоров'я особи чи та/або поліцейського або інші тяжкі наслідки, або в ситуації, що склалася, таке попередження є не виправданим або неможливим.

Попередження може бути зроблено голосом, а за значної відстані або звернення до великої групи людей - через гучномовні установки, підсилювачі звуку. Вид та інтенсивність застосування заходів примусу визначаються з урахуванням конкретної ситуації, характеру правопорушення та індивідуальних особливостей особи, яка вчинила правопорушення.

Поліцейські зобов'язані надавати невідкладну медичну допомогу особам, які постраждали в результаті застосування заходів примусу.

Заборонено застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї до жінок з явними ознаками вагітності, малолітніх осіб, осіб з явними ознаками обмежених можливостей або старості, крім випадків учинення ними збройного чи групового нападу, учинення збройного опору поліцейському, що загрожує життю і здоров'ю інших осіб або поліцейських, якщо відбити такий напад або опір іншими способами і засобами неможливо.

Суб'єктами зазначеного правопорушення є громадяни, які досягли 16-ти років.

Суб'єктивна сторона виражається як у формі прямого умислу, так і у формі необережності.

Стаття 195-4 КУпАП. Порушення порядку виробництва, придбання, зберігання чи продажу електрошокових пристроїв і спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами

Порушення порядку виробництва, придбання, зберігання чи продажу електрошокових пристроїв і спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами, -

тягне за собою накладення штрафу від чотирьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією електрошокових пристроїв і спеціальних засобів.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, -

тягнуть за собою накладення штрафу від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією електрошокових пристроїв і спеціальних засобів.

Об'єктом цього правопорушення є громадський порядок та громадська безпека.

Предметом посягання цього правопорушення є встановлений порядок виробництва, придбання, зберігання та продажу електрошокових пристроїв і спеціальних засобів.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у порушенні порядку виробництва, придбання, зберігання чи продажу електрошокових пристроїв і спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами.

ВАЖЛИВО!!! Необхідно звернути увагу, що відповідно до п. 8 Додатку № 1 до Постанови ВРУ "Про право власності на окремі види майна" від 17.06.1992 №2471 електрошочкові пристрої та спеціальні засоби, що застосовуються правоохоронними органами (в тому числі Національною поліцією) заборонено мати у власності громадянам.

Відповідальність за порушення встановленого припису саме й передбачена диспозицією ст. 195-4 КУпАП.

застосовуються правоохоронними органами (зокрема військовослужбовцями Національної гвардії) слід відносити:

- гумові та пластикові кийки;
- електрошочкові пристрої контактної та контактнo-дистанційної дії;
- засоби обмеження рухомості (кайданки, сітки для зв'язування тощо);
- засоби та пристрої обмеження доступу на певну територію (захисні бар'єри, турнікети);
- засоби примусової зупинки транспорту;
- службові собаки та службові коні;
- засоби акустичного та мікрохвильового впливу;
- спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби;
- пристрої, гранати та боеприпаси світлозвукової дії;
- засоби, споряджені гумовими або аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертальної дії;
- засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії;
- пристрої для відстрілу спеціальних засобів, зазначених в абзацах восьмому - одинадцятому цього переліку;
- пристрої, гранати, боеприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень;
- засоби, споряджені безпечними димоутворюючими препаратами;
- водомети, бронемашини без установленого на них штатного озброєння та інші спеціальні транспортні засоби.

ВАЖЛИВО!!! Враховуйте у службовій діяльності, що зберігання особою пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертальної дії (так звана "травматична зброя"), без відповідного дозволу Національної поліції, потрібно кваліфікувати саме за ст. 195-4 КУпАП.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути посадові особи та громадяни.